

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра цивільно-правових дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

 Віталій СЕРЬОГІН

 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА

рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

галузь знань - 08 Право

спеціальність - 081 Право

освітня програма - Право

вид дисципліни - вибіркова

факультет - юридичний

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою юридичного факультету

28 серпня 2024 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Менів Ярослава Олександрівна, к.ю.н., старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету

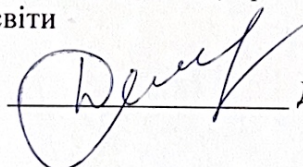
Протокол від 27 червня 2024 року, № 14

Завідувач кафедри

цивільно-правових дисциплін _____ Олена УСТИМЕНКО

Програму погоджено с гарантом освітньої професійної програми (керівником проектної групи) «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

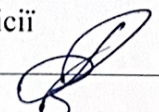
Гарант освітньої професійної програми (керівник проектної групи) «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

_____ Дмитро ЛУК'ЯНЕЦЬ

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від 28 серпня 2024 року, № 1

Голова науково-методичної комісії
юридичного факультету

_____ Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Юридична техніка» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є: підготовка фахівців, які мають високу правосвідомість та правову культуру, володіють необхідними в їхній професійній діяльності знаннями і практичними навичками для вирішення конкретних завдань; здібних самостійно і грамотно орієнтуватись у сучасних правовідносинах, приймати виважені та обґрунтовані рішення в рамках своєї професійної компетенції.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є формування у студентів відповідних компетентностей:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово

ЗК 8. Здатність бути критичним і самокритичним

СК 7. Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право

СК 8. Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права

СК 15. Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування

1.3. Кількість кредитів – 5 кредитів.

1.4. Загальна кількість годин – 150 годин.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
7-й	7-й
Лекції	
32 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
86 год.	138 год.
Індивідуальні заняття	
10 год.	10 год.

1.6. Студенти мають досягти наступних програмних результатів навчання:
ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел

ПРН 10. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію

ПРН 17. Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи

ПРН 18. Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи

ПРН 19. Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права

ПРН 20. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів

ПРН 21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки

ПРН 22. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Юридична техніка як сфера наукових знань і навчальна дисципліна.

Доктринальні основи юридичної техніки; поняттєво-категорійний апарат; місце юридичної техніки в системі юридичного знання; методологія юридичної техніки; загальні правила юридичної техніки.

Тема 2. Поняття, види та значення юридичної техніки.

Наукові підходи до визначення поняття «юридична техніка» й ознаки юридичної техніки; види юридичної техніки; співвідношення понять «юридична техніка», «законодавча техніка», «законодавча технологія»; засоби та способи юридичної техніки).

Тема 3. Юридична термінологія.

Поняття юридичного терміну та термінології; вимоги до юридичних термінів і правила їх використання; правила формулювання юридичних термінів; правова дефініція.

Тема 4. Юридичне письмо.

Поняттєво-категорійний апарат юридичного письма; види юридичного письма; стиль юридичного письма; тональність юридичного письма.

Тема 5. Юридичні конструкції.

Доктринальне осмислення юридичної конструкції; визначення поняття юридичної конструкції; види та функції юридичних конструкцій.

Тема 6. Юридичні презумпції: поняття, види та значення.

Основні підходи до поняття юридичної презумпції; поняття та ознаки юридичної презумпції; співвідношення юридичних презумпцій з іншими правовими припущеннями; класифікація юридичних презумпцій; значення юридичних презумпцій.

Тема 7. Юридичні фікції.

Поняття юридичної фікції; порівняння юридичної фікції з презумпцією; класифікація юридичних фікцій; значення юридичних фікцій.

Тема 8. Юридичні аксіоми та преюдиції.

Поняття юридичної аксіоми; ознаки юридичних аксіом; класифікація юридичних аксіом; поняття юридичної преюдиції.

Тема 9. Юридичні символи.

Поняття і значення юридичних символів; функції юридичних символів; співвідношення юридичних символів з іншими категоріями; класифікація юридичних символів.

Тема 10. Правові застереження.

Поняття правового застереження; застереження міжнародних нормативно-правових актів; правові застереження та Конституція України.

Тема 11. Техніка правотворчості.

Поняття й ознаки правотворчості. Співвідношення правової техніки й правової технології; поняття законодавчої техніки. Співвідношення законодавчої техніки й законодавчої технології; правотворчий процес і вимоги до правових актів; правотворчі помилки.

Тема 12. Правореалізаційна і правозастосовна техніка.

Поняття та суть реалізації права; види й форми правореалізації; правозастосування як особлива форма реалізації норм права; види правозастосування; процес застосування норм права, його основні стадії; техніка ведення договірної роботи; судова діяльність як різновид правозастосування.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма навчання						заочна форма навчання					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
1	2	л	п	лаб	інд	ср.	8	л	п	лаб	інд	ср.
		3	4	5	6	7		9	10	11	12	13
Тема 1. Юридична техніка як сфера наукових знань і навчальна дисципліна.	10	2	2			6	10					10
Тема 2. Поняття, види та значення юридичної техніки.	10	2	2			6	13	2	2			10
Тема 3. Юридична термінологія.	12	2	2			8	12					12
Тема 4. Юридичне письмо.	10	2	2			6	12					12
Тема 5. Юридичні конструкції.	10	2	2			6	12					12
Тема 6. Юридичні презумпції: поняття, види та значення.	16	4	4			8	14	2				12
Тема 7. Юридичні фікції.	10	2	2			6	12					12
Тема 8. Юридичні аксіоми та преюдиції.	16	4	4			8	12					12
Тема 9. Юридичні символи.	10	2	2			6	12					12
Тема 10. Правові застереження.	18	4	4			10	12					12
Тема 11. Техніка правотворчості.	18	4	4			10	13	2	2			10
Тема 12. Правореалізаційна і правозастосовна техніка.	10	2	2			6	14	2				12
Усього годин	150	32	32		10	86	150	8	4		10	138

4. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1.	Юридична техніка як сфера наукових знань і навчальна дисципліна.	2	-
2.	Поняття, види та значення юридичної техніки.	2	2
3.	Юридична термінологія.	2	
4.	Юридичне письмо.	2	

5.	Юридичні конструкції.	2	
6.	Юридичні презумпції: поняття, види та значення.	4	
7.	Юридичні фікції.	2	
8.	Юридичні аксіоми та преюдиції.	4	
9.	Юридичні символи.	2	
10.	Правові застереження.	4	
11.	Техніка правотворчості.	4	2
12.	Правореалізаційна і правозастосовна техніка.	2	
	Разом	32	4

5. Завдання для самостійної роботи

№	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	Кількість годин
1.	Тема: Юридична техніка як сфера наукових знань і навчальна дисципліна. Завдання: Ознайомитися з лекційним матеріалом. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести.	6	10
2.	Тема: Поняття, види та значення юридичної техніки. Завдання: Ознайомитися з лекційним матеріалом. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести.	6	10
3.	Тема: Юридична термінологія. Завдання: Ознайомитися з лекційним матеріалом. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести.	8	12
4.	Тема: Юридичне письмо. Завдання: Ознайомитися з лекційним матеріалом. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести.	6	12
5.	Тема: Юридичні конструкції. Завдання: Ознайомитися з лекційним матеріалом. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести.	6	12
6.	Тема: Юридичні презумпції: поняття, види та значення. Завдання: Ознайомитися з лекційним матеріалом. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести.	8	12
7.	Тема: Юридичні фікції. Завдання: Ознайомитися з лекційним матеріалом. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести.	6	12
8.	Тема: Юридичні аксіоми та преюдиції. Завдання: Ознайомитися з лекційним матеріалом. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести.	8	12
9.	Тема: Юридичні символи. Завдання: Ознайомитися з лекційним матеріалом. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести.	6	12
10.	Тема: Правові застереження. Завдання: Ознайомитися з лекційним матеріалом. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести.	10	12
11.	Тема: Техніка правотворчості. Завдання: Ознайомитися з лекційним матеріалом. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести.	10	10
12.	Тема: Правореалізаційна і правозастосовна техніка. Завдання: Ознайомитися з лекційним матеріалом. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести.	6	12
	Всього	86	138

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальним завданням з дисципліни є реферат, який повинен мати наступну структуру:

- план;
- вступ;
- виклад основного змісту теми;
- висновки;
- список використаної літератури.

Виклад основних питань завершується короткими висновками, де узагальнюються найважливіші положення, розглянуті в рефераті.

Реферат повинен бути написаний грамотно, без помилок, повторів, скорочень.

Важливе значення має правильне оформлення реферату. На титульному аркуші необхідно вказати назву вищого навчального закладу, факультету, реферату, групу, своє прізвище та ініціали. На наступному аркуші наводиться план реферату із наведенням сторінок відповідних розділів.

Зазначені у тексті цитати повинні відповідати посиланням на джерела, з яких вони наведені та оформлені таким чином: [1, с. 25], де перша цифра – номер джерела за списком використаної літератури, а друга вказує на номер сторінки. Текст реферату повинен бути набраний на комп'ютері з одного боку аркушу формату А4, шрифт Times New Roman, розмір 14, поля: верхнє та нижнє – 20 мм, ліве – 30 мм, праве – 10 мм, 1,5 інтервал. Кожний розділ роботи розпочинається з нової сторінки. Сторінки повинні бути пронумеровані у правому верхньому куті. Обсяг реферату 10-15 сторінок.

У кінці реферату наводиться список використаної літератури (5-8 джерел), розташованої в алфавітному порядку за прізвищем автора, з наведенням назви праці (статті), видавництва, року видання та загальної кількості сторінок по кожному літературному джерелу. Тему реферату студент обирає самостійно.

Теми рефератів

1. Юридична техніка як галузь наукових знань і навчальна дисципліна.
2. Поняття і сутність правотворчості.
3. Законодавча техніка.
4. Правила формування змісту нормативно-правового акта.
5. Структурні та формальні (реквізитні) правила.
6. Мова нормативно-правового акта.
7. Юридична термінологія.
8. Юридичні конструкції.
9. Юридичні презумпції.
10. Юридичні фікції, аксіоми та преюдиції.
11. Юридичні символи та застереження.
12. Техніка опублікування нормативно-правових актів.
13. Техніка систематизації нормативно-правових актів.
14. Правореалізаційна і правозастосовна техніка.
15. Техніка тлумачення норм права.
16. Правотворчі та правозастосовні помилки.

7. Методи навчання

Методи навчання – це впорядковані способи діяльності педагога і студентів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань. Вони реалізуються через систему прийомів та засобів навчальної діяльності.

Застосовуються три групи методів навчання:

1. словесні – описове розкриття навчального матеріалу, пояснення сутності відповідного явища, поняття, процесу, інструктаж щодо особливостей застосування окремих норм, перевірка рівня самостійного опрацювання навчального матеріалу тощо;
2. наочні – демонстрація схем, таблиць, малюнків (за наявності);
3. практичні – формування вмінь і навичок оперування правовими категоріями, застосування правових норм та використання набутих знань при проведенні семінарських занять.

8. Методи контролю

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу, оцінювання їх знань та умінь використовують поточний та підсумковий контроль.

Форми поточного контролю здобутків студентів за темами навчальної дисципліни становлять усні відповіді (робота в аудиторії – виступ на практичному занятті, відповідь на колоквиумі, відповіді на питання за результатами самостійної підготовки згідно наданих тем, розв'язання практичних змодельованих завдань, написання письмових робіт (розгорнуті відповіді на питання, відповіді на тести).

Формами практичних занять можуть бути: колоквиуми, що проходять у вигляді усного опитування викладачем студентів групи за темою заняття; письмові рішення завдань, запропонованих студентам у вигляді фабул конкретних справ, участь у діловій грі за підсумками вирішення письмових завдань.

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу у режимі онлайн використовують такі методи оцінювання знань та умінь:

1. Поточний контроль проводиться після вивчення окремих тем відповідного розділу навчальної дисципліни шляхом оцінювання письмових відповідей студентів на платформі дистанційного навчання.

Письмова робота може передбачати розгорнуті відповіді на питання, відповіді на тести, вирішення змодельованих завдань або написання реферату. Поточний контроль передбачає також написання письмової контрольної роботи з метою оцінювання знань і умінь, набутих під час вивчення тем відповідного розділу. Письмова контрольна робота може передбачати розгорнуті відповіді на відкриті питання або відповіді на тести.

2. Підсумковий контроль проводиться у формі заліку на платформі дистанційного навчання. Залікове завдання може передбачати розгорнуті відповіді на питання, відповіді на тести, вирішення змодельованих завдань.

Студента допускають до складання семестрового підсумкового контролю за умови набрання ним мінімум 10 балів. Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні підсумкового контролю з навчальної дисципліни, складає 40. Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, складає 100.

Питання до заліку з дисципліни «Юридична техніка»

1. Поняття юридичної техніки як навчальної дисципліни та сфери наукових знань.
2. Методологія юридичної техніки.
3. Загальні правила юридичної техніки.
4. Доктринальні основи юридичної техніки.
5. Ознаки юридичної техніки.
6. Значення юридичної техніки для юридичної діяльності.
7. Співвідношення юридичної техніки із законодавчою технікою.
8. Засоби та способи юридичної техніки.
9. Поняття юридичного терміна та термінології.
10. Вимоги до юридичних термінів.
11. Правила їх використання.
12. Правила формулювання юридичних термінів.
13. Поняття правової дефініції.

3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	14	10	60	40	100
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	-----

Для заочної форми навчання

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Залік	Сума
T1-T12	KP	IЗ	Разом		
10	20	30	60	40	100

1. Студент *денної* форми навчання протягом семестру за умови поточного контролю може набрати максимальну кількість балів – 60 б.

Підсумковий контроль здобутків студентів за темами навчальної дисципліни передбачає можливість отримати максимальну кількість балів – 40 б.

Виконання студентом письмової контрольної роботи з метою оцінювання знань і умінь, набутих під час вивчення тем відповідного розділу, передбачає можливість отримати наступну максимальну кількість балів – 14 б.

Підготовка реферату – 10 б.

За відповідь на тестові завдання у заліковому білеті – 1 бал за 1 вірну відповідь. Разом максимальна кількість балів за залік – 40 б.

Загальна кількість балів з навчальної дисципліни – 100 б.

2. Для *заочної* форми навчання розподіл балів, які отримують студенти, відбувається наступним чином: контрольна робота – 20 балів; реферат – 30 балів; відповіді на семінарських заняттях – 10 балів; залік – 40 балів.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Критерії оцінювання знань студентів складають їх рівень підготовки за окремими темами курсу, продемонстрований в усних та письмових відповідях, виступах на практичних заняттях, активність при обговоренні ними теоретичних питань курсу. Вони можуть бути змінені у разі проведення семінарських занять у режимі онлайн.

Поточний контроль проводиться після вивчення окремих тем відповідного розділу навчальної дисципліни шляхом оцінювання письмових відповідей студентів на платформі дистанційного навчання. Поточний контроль проводиться з метою оцінювання знань і умінь, набутих під час вивчення тем відповідного розділу.

Письмова робота може передбачати розгорнуті відповіді на питання, відповіді на тести, вирішення змодельованих завдань або написання реферату.

Критерії оцінювання усної відповіді на практичному занятті

Відповідь на семінарському занятті – 1-3 бали.

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в чотирьохбальній шкалі оцінок.

3 бали ставиться за наступних умов: студент активно працює протягом практичного заняття; дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем та відповіді на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах.

2 бали ставиться за наступних умов: студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача; в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівки викладача; відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі; не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається.

1 бал ставиться за наступних умов: допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача; студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у

відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її; викладає матеріал не достатньо зв'язано і послідовно.

0 балів ставиться за наступних умов: студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача; виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання індивідуального завдання (у вигляді реферату)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	1 бал (2 бали)
2.	Складання плану реферату	1 бал (1 бал)
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	3 бали (5 балів)
4.	Дотримання правил реферування наукових публікацій	2 бали (2 бали)
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	2 бали (15 балів)
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел, посилання	1 бал (5 балів)
Разом		10 балів (30 балів)

* інформація в дужках для заочної форми навчання

Критерії оцінювання контрольної роботи

Кількість отриманих балів	Критерії отримання відповідної кількості балів
0-2 бали (0-2 бали)	Результати роботи студента фрагментарні, характеризується початковими уявленнями про предмет вивчення
3-9 балів (3-10 балів)	Студент розкриває основні положення питань контрольної роботи, володіє елементарними навичками.
10-12 балів (11-17 балів)	Студент розкриває у роботі істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними. Самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки
12-14 балів (18-20 балів)	Знання студента при виконання контрольної роботи є глибокими, міцними, системними; студент вміє застосовувати знання для вирішення практичних завдань

* інформація в дужках для заочної форми навчання

Критерії оцінювання залікового завдання

Залікове завдання передбачає відповіді на тестові завдання – 1 бал за 1 вірну відповідь.

Загальна кількість балів з навчальної дисципліни – 100 б.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
90-100	зараховано
80-89	
70-79	
60-69	
50-59	
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

Правові акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06 листопада 1991 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 грудня 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
6. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
7. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
8. Цивільний процесуальний кодекс : Закон України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
9. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
10. Про звернення громадян : Закон України від 02 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
11. Про інформацію : Закон України від 02 жовтня 1992 р. №2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

Підручники, навчальні посібники:

1. Артеменко В. Проектування нормативно-правових актів: навч. посіб. К.: Європа-XXI. 2007. 256 с.
2. Артикуца Н.В. Мова права і юридична термінологія: навчальний посібник. К.: Стилос. 2002. 198 с.
3. Манько Д.Г. Юридична техніка й технології: навч.-метод. посіб. Херсон: Олді-плюс. 2013. 202 с.
4. Павлик П.М., Удовенко Ж.В., Кілічава Т.М., Райх Л.М. Процесуальна документація: навч. посібник ; 3-тє вид., переробл. та доповн. К.: Центр учб. л-ри. 2010. 560 с.
5. Тихомиров О.О., Мікуліна М.М., Іванов Ю.А. Теорія держави і права: навч. посіб. для підгот. фахівців з інформаційної безпеки. Київ: Кондор Видавництво. 2016. 332 с.
6. Шутак І.Д. Юридична техніка: курс лекцій. Івано-Франківськ: Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки; Дрогобич: Коло. 2015. 228 с.
7. Шутак І.Д., Онищук І.І. Юридична техніка: навч. посіб. Івано-Франківськ. 2013. 495 с.

с.

Допоміжна література

1. Балтаджи П. Юридична техніка правозастосовних актів: теоретичний аспект. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2006. № 2. С. 68-70.
2. Биля І.О. Теоретичні основи використання нормотворчої техніки : автореф. дис., канд. юрид. наук. Х. 2004. 20 с.
3. Легка О. Юридична техніка законодавчих та правозастосовних актів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 101-107.
4. Биля І. Нормотворча техніка Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. - К.: Видавничий Дім «Ін Юре». 2003. Т.1.
5. Богачова О.В. Зайчук О.В., Копиленко О.Л. Законотворчий процес в Україні. К.: Реферат. 2006. 424 с.
6. Волошин Ю.О. Модельна правотворчість і гармонізація у комплексі засобів зближення правових систем в умовах міждержавної інтеграції: порівняльно-правовий аспект. *Право України*. 2013. С. 242-250.
7. Гарник Л.Л. Юридична природа правотворчої помилки: теоретичний аналіз. *Вісн. Харк. нац. ун-ту*. Вип. 6. Х.: ХНУ. 2009. С. 246-250.
8. Гудзь Д.С. Правові презумпції у міжнародних документах про права людини. *Держава і право*. 2007. № 36. С. 91-97.
9. Железняк Н. Нормотворча діяльність як форма реалізації державної правової політики. *Право України*. 2004. № 7. С. 94-99.
10. Качур В.О. Теорія держави і права: навчальний посібник. К.: Видавництво «ЦП «Компринт». 2014. 328 с.
11. Кельман М.С. Загальна теорія держави і права: підручник. К.: Кондор-Видавництво. 2016. 716 с.
12. Ковальський В.С., Козінцев І.П. Правотворчість: теоретичні та логічні засади. К.: Юрінком Інтер. 2005. 192 с.
14. Козюбра М.І. Загальна теорія права: підручник. К.: Ваіте. 2015. 392 с.
15. Красницька А.В. Правила-вимоги юридичної техніки щодо процесуальних актів кримінального судочинства : Юриспруденція: теорія і практика. 2009. С. 7-13.
16. Красницька А.В. Правозастосовні помилки у текстах процесуальних актів кримінального судочинства. Судова апеляція. 2009. С. 28-33.
17. Красницька А.В. Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування. К.: Парламент. видавництво. 2006. 538 с.
18. Купчинська О.П. Кримінально-процесуальні документи: досудове та судове провадження : навчально-практичний посібник. К.: Юрінком Інтер. 2010. 406 с.
19. Манько Д.Г. Юридична техніка й технології : навч.-метод. посіб. Херсон: Олді-плюс. 2013. 202 с.
20. Петришина М.О. Нормотворча діяльність в органах місцевого самоврядування в Україні : моногр. Х.: Право. 2011. 232 с.
21. Петришин О.В., Погребняк С.П., Сморишинський В.С. Теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. Х.: Право. 2014. 368 с.
22. Рабінович П. Правотлумачення і герменевтика (за матеріалами практики Конституційного Суду України). *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 4 (47). С. 13-22.
23. Риндюк В.І. Законодавча техніка: поняття, форми, види, реалізація в Україні : автореф. К. 2008. 20 с.
24. Рожнова В.В. Практикум зі складання кримінально-процесуальних документів (досудове провадження) : навч.-практ. посіб. з метод. реком. К.: Вид. Паливода А.В. 2009. 308 с.
25. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник. Х: Консум. 2012. 526 с.
26. Скрипнюк О.В., Федоренко В.Л., Барабаш Ю.Г., Берназюк Я.О. та ін. Нормотворча

діяльність Президента України та її нормопроектне забезпечення : моногр. К.: НАДУ. 2011. 344 с.

27. Татарчук В.І. Теорія держави і права : навчальний посібник. К.: ЦУЛ. 2012. 184 с.

28. Теньков С.О., Богатиренко О.В., Головатенко О.С. та ін. Процесуальні та договірні документи у практиці роботи юристів. К.: Професіонал. 2012. 512 с.

29. Ткачук А.Ф. Законодавча техніка. Як готувати проекти законів: практ. посіб. К.: Ін.-т громад. суспільства. 2004.

30. Ульяновська О. Правові фікції і правові презумпції: єдність та відмінність. *Право України*. 2005. № 6. С. 101-103.

31. Фурса С.Я. Процесуальні документи у цивільних справах: теорія, методика, практика : науково-практичний посібник. К.: Правова єдність. 2011. 895 с.

32. Чаплюк О. Метологічні засади взаємодії національної та міжнародної правотворчості. *Юридична Україна: Правовий часопис*. Київ. 2011. № 4. С. 21-26.

33. Шутак І.Д., Онищук І.І. Юридична техніка: навч. Посібник. Івано-Франківськ. 2013. 495 с.

34. Шутак І.Д., Онищук І.І., Легін Л.М. Юридична техніка в схемах і таблицях : курс лекцій. Івано-Франківськ: Лабораторія акад. досліджень правового регулювання та юридичної техніки. Дрогобич: Коло. 2016. 234 с.

35. Шутак І.Д. Юридична техніка і технологія: теорія і практика застосування. Юридична техніка і технологія: теорія і практика застосування : Тези доп. та повідомл. учасн. II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 24-25 лист. 2016 р.). Х.: Право. 2016. 228 с.

36. Ющик О.І. Теоретичні основи законодавчого процесу : моногр. К.: Парлам. вид-во. 2004. 520 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua/>

2. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>

3. Офіційний веб-портал органів судової влади України. URL: <http://court.gov.ua/>

4. Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України. URL: <http://www.ccu.gov.ua/>

5. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>